

On the Anthroponymy of Sveti Lovreč Labinski

Nežić, Ivana

Source / Izvornik: Čakavska rič : Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi, 2019, XLVII, 47 - 79

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:176900>

Rights / Prava: [In copyright/Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: 2024-05-13

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Ivana Nežić
Rijeka

IZ ANTROPONIMIJE SVETOGLA LOVREČA LABINSKOGLA

**UDK: 811.163.42'282(497.571-37Labin)
811.163.42'373.23**

Rukopis primljen za tisak 12. 6. 2019.

*Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper*

Govor Svetoga Lovreča Labinskoga dijelom je južne podskupine labinske skupine govora koja se u dijalektološki relevantnoj literaturi uvrštava u središnji istarski poddijalekt čakavskoga ekavskog dijalekta. U ovom se radu donose osnovni povijesno-zemljopisni podatci o Svetom Lovreču Labinskom te pregled temeljnih fonoloških (vokalskih, konsonantskih i prozodijskih) značajki toga mjesnoga govora. Središnji je dio rada posvećen detaljnoj raščlambi antroponimiske građe prikupljene terenskim istraživanjem. Posebna se pozornost posvetila osobnim imenima, prezimena te osobnim i obiteljskim nadimcima. Te se tri osnovne antroponimiske kategorije promatraju s obzirom na njihovo jezično podrijetlo, a analizirane su i s motivacijsko-semantičkoga i s tvorbenoga aspekta.

Ključne riječi: *Sveti Lovreč Labinski; labinski govor; ekavski čakavski dijalekt; antroponimija; osobno ime; prezime; nadimak*

1. O SVETOM LOVREČU LABINSKOM I NJEGOVOJ POVIJESTI

Sveti Lovreč Labinski nalazi se na jugoistoku istarskoga poluotoka, trinaest kilometara južno od Labina, a četiri kilometra sjeverno od Koromačna.

Do Drugoga svjetskog rata selo sastojalo od dvaju praktički spojenih naselja – sjeverno se zvalo *Diminići* (*Dmīnići*), a južno *Sveti Lovreč*. Nakon Drugoga svjetskog rata čitavo se naselje naziva *Diminićima*, da bi zatim devedesetih godina prošloga stoljeća bilo preimenovano u *Sveti Lovreč Labinski*.¹ I dok mještani ljubomorno čuvaju i ističu kako se njihovo selo zove *Sveti Lovreč* (s cakavskim izgovorom: *Švēti Lovrēc*), stanovnici susjednih sela, pa i čitave Labinštine, mnogo češće i radije rabe stariji ojkonim *Diminići*.² Ojkonim *Sveti Lovreč* (*Labinski*) hagionimnoga je postanja (prema zaštitniku mjesne crkve, svetom Lovri), dok ojkonim *Diminići* pripada podskupini imena zadružno-porodičnoga tipa skupine ojkonima patronimnoga postanja izvedenih iz imena rodočelnika koja se ovjeravaju gotovo isključivo u množinskom obliku i završavaju na *-iči*.³ Prema svojim tvorbenim obilježjima *Sveti Lovreč* (*Labinski*) višečlana je ojkonimska sintagma, a *Diminići* su nastali sufiksalmom tvorbom.

Stariji stanovnici Svetoga Lovreča sebe nazivaju *Prdužani*, što dolazi od nekadašnjega ojkonima *Prdlibaš*⁴ koji se danas više ne rabi, a mladim je stanovnicima nepoznat. Taj je prefiksalmi ojkonim nastao univerbizacijom prijedložne konstrukcije.⁵ Muški etnik od toga ojkonima glasi *Prdužón*, a ženski *Prdužónka*. Ti su stariji etnici u uporabi i kod starijega stanovništva okolnih sela, ali imaju negativne konotacije: za stanovnike se Svetoga Lovreča tvrdilo da su oholi i umišljeni, tj. da se drže *na vělo* jer su mnogi među njima bili vlasnici brodova pa su živjeli mnogo ljepše i lagodnije nego ovi iz okolice, koji su preživljavali isključivo zahvaljujući zemljoradnji i stočarstvu te su bili mnogo siromašniji od *Prdužana*. Stoga su susjadi rabili etnik *Prdužani* kad su željeli istaknuti negativne osobine stanovnika Svetoga Lovreča.

¹ U Istri postoji i Sveti Lovreč Pazenatički.

² Službeni lik ojkonima *Sveti Lovreč Labinski* i mjesni lik *Sveti Lovreč* u ovom će se radu rabiti usporedno.

³ V. Šimunović 2005: 94, 170.

⁴ Toponim je motiviran drugim toponomom, imenom rta: Sveti se Lovreč nalazi ispred rta Ubaš (*Ubāš*).

⁵ V. Šimunović 2009: 221.

vreča ili kad su im se željeli narugati. U mlađih se generacija ti etnici uopće više ne rabe. U govorima labinske skupine, kojoj pripada i govor Svetoga Lovreča, rijede su u uporabi posvojni pridjevi, pa tako i ktetici, a uobičajeno je izražavanje posvojnosti sintagmom *ot + imenica u G.*⁶ Tako ne postoje ni potvrđeni etnici i ktetici od toga ojkonima već se samo kaže da je netko ili nešto *ot Švētega Lovrečā*.

U okolici Svetoga Lovreča nalazi se nekoliko gradina iz brončanoga doba: Gradina na poluotoku Ubaš, Gradac u obližnjoj Tunarici, Cuf na Skitači i Gradac – Turan između Koromačna i Brovinja.⁷ Okolica je Svetoga Lovreča bogata i tumulima, prapovijesnim grobnicama, koje su u narodu poznate i kao gromače, kao što je Vela gromača kod Veloga kola na Skitači. Te gradine i prapovijesni tumuli datiraju se od 1800. do 1000. godine prije Krista. Postoje indicije i da je spomenuti položaj Gradac – Turan u blizini Svetoga Lovreča bio naseljen u rimskom razdoblju. U obližnjoj uvali Koromačno otkriveno je bogato nalazište amfora iz kasne antike (4. – 5. stoljeće), a upravo taj nalaz upućuje na mogući antički lokalitet u užoj okolici.

U razdoblju od pada Rimskoga Carstva do kraja 8. stoljeća Istrom vladaju razni vladari (Goti, Bizant, Langobardi), a bizantska je vlast nagovarala slavenska plemena da nasele pustu i neobrađenu zemlju. Krajem 8. stoljeća Istra dolazi pod vlast franačke države koja preko svojih vojvoda nastoji uvesti feudalni sustav. Stanovništvo se tomu suprotstavljaljalo jer su dotad živjeli uglavnom kao slobodni seljaci u porodicama i bili su vlasnici zemlje koju su obrađivali.⁸ Grčki povjesničar Konstantin Porfirogenet navodi da se u 10. stoljeću Hrvatska proteže od Rijeke Cetine pa sve do Istre, odnosno rijeke Raše i grada Labina, gdje završava Liburnija.⁹

U 12. stoljeću Labin i okolica pod vlašću su akvilejskih patrijarha, a 1420. godine potpadaju pod vlast Venecije i ostaju pod njezinom upravom sve do 1797. godine. Venecija je u 16. stoljeću počela na Labinštinu dosjavati talijanske obitelji koje su od općine otkupljivale imanja i tako su mnogi slobodni seljaci od posjednika postali kmetovi. Od slobodnih seljaka

⁶ Usp. Nežić 2013: 286–287.

⁷ Danas je taj lokalitet uništen, a pronađeno je mnogo krhotina keramike. V. Mihovilović 1997: 40.

⁸ Diminić 2003: 9.

⁹ Istarska enciklopedija 2005: 430.

spominju se tek nekoliki, među kojima i Gljupković na Brovinju i Skitači, ali danas toga prezimena više nema u ovom kraju.¹⁰

U 16. i 17. stoljeću dolazi do drugoga vala naseljavanja stanovništva koje pred Turcima bježi iz zaleđa Dalmacije i Hercegovine te naseljava ovaj kraj. U prvoj polovici 17. stoljeća osnovana je župa Sveti Lovreč, u kojoj su tada bila 32 ognjišta, a kao osnivači spominju se obitelji Višković, Diminić i Kobajić – ta su prezimena otada pa sve do današnjih dana prisutna na području župe, a upisana su i na ploči na pročelju crkve svetoga Lovre, zaštitnika mjesta.¹¹

Na već spomenutom položaju Gradac – Turan u 17. stoljeću, a možda i ranije, kulu gradi obitelj Battiala. Osnivač je te obitelji bio gusar tursko-albanskoga podrijetla koji je za račun Venecije napadao carske brodove koji su iz Bakra prevozili sol u Trst. Iz te kule obitelj Battiala kontrolira ovaj dio plovногa puta na Jadranu i nadzire pomorsku granicu u korist Venecije, za koju su i ratovali protiv Turaka i Uskoka.¹² Tijekom vremena obitelj se bogatila i kupovala mnogobrojne posjede u južnom dijelu Labinštine te su tako u 18. stoljeću postali najveći zemljšni posjednici na tom području.

Nakon kratkotrajne austrijske uprave (1797. – 1804.), čitava Istra dolazi pod francusku vlast i ulazi u sastav Ilirskih provincija. Intenzivno se razvijala cestovna mreža, čemu su znatno pridonijeli upravo Francuzi, koji su za svoje kratke vladavine u Istri mnogo uložili u razvoj cestovnoga prometa. Godine 1813. u Istri započinje vladavina Austrije i u to se vrijeme na području Labinštine razvija rudarska industrija, grade se naselja, ceste, škole i bolnice. Austrijska vlast podiže 1873. godine svjetionik na obližnjoj Crnoj punti.¹³ Godine 1903. u Svetomu Lovreču susjednomu selu Vlakovu svećenik Ferdinand Hrdy otvara prvu hrvatsku školu u ovom kraju, a pohadaju je djeca iz Skitače, Brovinja, Svetoga Lovreča, Stanišova, Trgeta, Brgoda i Gore Glušića. Upravo je taj svećenik svojom panslavenskom orijentiranošću donio nova osobna imena u ovaj kraj:¹⁴ ubrzo nakon Hrdyjeva dolaska, u Svetom Lovreču nije bilo kuće koja nije imala barem jednoga Ferdinanda, Kazimira ili Stanislava. Otpriklike u isto vrijeme kad je otvorena škola, izgra-

¹⁰ Diminić 2003: 23.

¹¹ Diminić 2003: 29.

¹² *Istarska enciklopedija* 2005: 63.

¹³ *Istarska enciklopedija* 2005: 148.

¹⁴ Diminić 2003: 52–53.

đena je i cesta od Labina do Svetoga Lovreča u duljini od trinaest kilometara, ujedno prva prometnica u ovom dijelu Istre.

Intenzivna gradnja, razvoj industrije, ukidanje feudalizma i nova upravna reforma dali su maha razvoju koji je naprasno prekinuo Prvi svjetski rat. Premda područje Svetoga Lovreča u ratu nije izravno stradalo, mnogi su muškarci iz ovoga kraja služili u austrougarskoj vojsci. Kao dokument o tome sačuvana je trojezična spomen-ploča na pročelju jedne kuće u obližnjem Brovinju. Na njoj se na njemačkom, talijanskom i hrvatskom jeziku podsjeća na austrijske vojнике koji su svoje živote izgubili u tom ratu. Nakon završetka Prvoga svjetskog rata Istra dolazi pod talijansku vlast i time započinje jedno drugačije razdoblje. Dolazi do gospodarskoga procvata i osvremenjivanja života, ali i odnarodivanja Hrvata. Brišu se slavenska imena, a prezimena se i ojkonimi talijaniziraju. Otvara se i veći broj talijanskih škola: u Svetom Lovreču, Skitači, Brovinju, Brgodu.¹⁵ Dolazi i do prvoga većeg iseljavanja nezadovoljnoga stanovništva u inozemstvo.

Za ovaj je kraj i njegov gospodarski razvoj iznimno važna 1926. godina. Tada je talijansko društvo *SPEMA – Giuseppe Cinigliaro* iz Palerma podigнуlo tvornicu cementa zahvaljujući naslagama kvalitetnoga laporanja na području Koromačna.¹⁶ Bila je to prva tvornica u ovom dijelu Istre, a njezinom je izgradnjom podignuto i radničko naselje Valmazzinghi, današnje Koromačno, u koje su se doselili radnici iz svih okolnih mjesta. Velik dio ljudi s Labinštine, osobito iz mjesta u užoj okolini Koromačna, svoju egzistenciju i danas osigurava radom u tvornici cementa. Uz kraći prekid proizvodnje od rujna 1943. do završetka Drugoga svjetskog rata, tvornica je do današnjega dana, sada pod imenom *Holcim Hrvatska*, u samom državnom vrhu po količini proizvedenoga cementa.

Izbijanjem Drugoga svjetskog rata, pogotovo nakon 1943. godine i kapitulacije Italije, u ovom kraju jača antifašistički pokret, a velik dio stanovništva priključuje se partizanskemu pokretu. Nakon završetka rata, Sveti Lovreč ulazi u sastav sudbenoga kotara Labin (Albona), koji je kasnije postao Općina Labin. U tom se razdoblju velik broj ljudi iz južne Labinštine iselio u Italiju i Sjedinjene Američke Države, a gospodarstvo se u početku sporo obnavlja. Osamdesetih godina prošloga stoljeća čitava Labinština do-

¹⁵ Diminić 2003: 74.

¹⁶ Milevoj 2003: 111–112.

življava gospodarski procvat, a u devedesetima ponovno dolazi do stagnacije. Osnutkom samostalne države Hrvatske Sveti Lovreč postaje dijelom Općine Raša.

O postanku Svetoga Lovreča Labinskoga nema pouzdanih podataka. Prema podatcima iz 1946. godine Sveti je Lovreč nastanjivalo 69 obitelji s ukupno 274 stanovnika,¹⁷ dok se danas taj broj sveo na četrdesetak stalnih stanovnika. U ljetnim se mjesecima broj stanovnika udvostruči, pa čak i utrostruči jer mnogobrojni iseljenici iz inozemstva sa svojim obiteljima dolaze provesti godišnji odmor u rodnom kraju, a u posljednjem je desetljeću ljeti prisutan i nezanemariv broj turista. Premda je ranije vladao trend iseljavanja iz perifernih sela Labinštine, pa tako i iz Svetoga Lovreča (u inozemstvo, ali i u veće gradske sredine), posljednjih je godina aktualno vraćanje u rodni kraj, obnavljaju se stare kuće i polako se revitalizira život u ovom selu.

Do 19. stoljeća stanovništvo Svetoga Lovreča bavilo ekstenzivnim tipom stočarstva (uzgoj ovaca, koza i krava) te zemljoradnjom (uzgoj pšenice, zobi, ječma, sirka, prosa, raži, kukuruza, krumpira, graha, kupusa, kelja, repe te maslinica i vinove loze).¹⁸ Od 19. stoljeća sve se više okreću pomorstvu, ribolovu i rudarstvu te se postupno zapuštaju tradicionalni načini privredovanja (stočarstvo i zemljoradnju). U prvoj polovici 20. stoljeća, sve do početka Drugoga svjetskog rata, u Svetom se Lovreču pronalazi novi izvor zarade: po dvojica ili trojica muškaraca, uglavnom rođaci, zajedno kupuju brodove, jedrenjake, na kojima zapošljavaju ljude iz sela. Pred Drugi svjetski rat u ovom je kraju zabilježeno postojanje dvadesetak jedrenjaka u privatnom vlasništvu; u to vrijeme pomorstvom se bavi i od njega živi sve više ovdašnjih ljudi.¹⁹ Podizanjem tvornice cementa u Koromačnu velik se broj stanovnika Svetoga Lovreča zaposlio u njoj. Danas većinu stanovništva

¹⁷ Radi se o podatcima iz dokumentacijske grade naslovljene *Cadastre national de l'Istrie* objavljene 1946. godine, kasnije priredene u obliku knjige pod naslovom *Prezimena i naselja u Istri. Narodnosna statistika u godini oslobođenja* (Bratulić – Šimunović 1985). Prema podatcima iz te dokumentacije, odnosno knjige, područje današnjega Svetoga Lovreča Labinskoga bilo je dijelom katastarske općine Vlahovo (Stanišović; Vlacovo), a među četrnaest naselja te katastarske općine danas Svetomu Lovreču pripadaju tada zasebno izdvojeni Diminići, Letiši i Sv. Lovreč (Bratulić – Šimunović 1985: 37). L. Diminić spominje brojku od 244 stanovnika u Svetom Lovreču »prema popisu stanovništva iz pedesetih godina« (Diminić 2003: 186).

¹⁸ Diminić 2003: 18.

¹⁹ Diminić 2003: 127–130.

Svetoga Lovreča Labinskoga čine umirovljenici, dok mlađi svoju egzistenciju osiguravaju u tvornici u Koromačnu ili u obližnjem Labinu, a svakako valja istaknuti i ruralni turizam koji i u ovom mjestu uzima sve više maha.

2. O FONOLOŠKOM SUSTAVU GOVORA SVETOGLA LOVREČA LABINSKOGLA

Govor Svetoga Lovreča Labinskoga dijelom je središnjega istarskoga poddijalekta ekavskoga dijalekta čakavskoga narječja,²⁰ a u recentnijim je istraživanjima uključen u južnu podskupinu labinske skupine govora.²¹

Vokalski sustav mjesnoga govora Svetoga Lovreča Labinskoga sastoji se od pet vokalskih jedinica (*a, e, i, o, u*) i slogotvornoga sonanta *γ*; a kao alofoni se u govoru sporadično pojavljuju i otvoreni vokal *ɛ* (npr. *céšta*, *dételjina*, ali i *céšta*, *dételjina*), zatvoreni vokal *ę* (npr. *cél* N jd. m., *pęć* gl. inf., ali i *cél*, *pęć*), zatim vokal *y* (npr. *štoryli* pr. r. m. mn., ali i *štorigli*), zatvoreni vokal *ø* (npr. *røba*, *škøla*, ali i *røba*, *škøla*), labijalizirani vokal *ö* (npr. *pomidör*, *tö* N jd. s., ali i *pomidör*, *tö*) te labijalizirani vokal *ü* (npr. *drüga* N jd. ž., *verdüra*, ali i *drüga*, *verdüra*). Svaki dugi vokal *ā* zamjenjen je vokalom *o*: *børka* ‘barka’, *bløgo* ‘blago, stoka’, *brós* ‘brazda’, *hlöd* ‘hlad’, *Hrvòt* ‘Hrvat’, *kanòl* ‘kanal’, *Mòte* ‘osobno ime: Mate’, *Pòve* ‘osobno ime: Pavao’, pa tako i *ā* koji je odraz starojezičnoga fonema šva: *dòn* ‘dan’, *prošáć* ‘prasac’, G mn. *ovòc* ‘ovaca’, *Užóm/Važóm* ‘Uskrs’ i sl. Potvrđena je čakavska nepreventivna vokalizacija poluglasa u »slabu« položaju (*Užóm/Važóm* ‘Uskrs’, *málín* ‘mlin’, *málinar* ‘mlinar’), kao i čakavska zamjena prednjega nazala **ę* vokalom *a* iza palatala *j* u primjeru *žajik* ‘jezik’ (s naknadnom metatezom). Odraz je jata dosljedno ekavski u leksičkim korienskim i tvorbenim te gramatičkim morfemima (*bréh* ‘brijeg’, *léto* ‘ljeto’, *Mésec* ‘Mjesec’, *nedéļja* ‘nedjelja’, *reká* ‘rijeka’, *šéno* ‘sijeno’, *stén* ‘stijena’, *Télova* ‘Tijelovo’, *vétar* ‘vjetar’; *koléno* ‘koljeno’, *kóren* ‘korijen’; L jd. m. r. *bráte*, *gróde*, L jd. ž. r. *njíve*, *kúće*, L jd. s. r. *šelé* itd.), uz nekoliko leksičkih ikavizama (primjerice, *mihúr* ‘mjeđur’, *tírat* ‘tjerati’ i sl.). Na vokalskom je planu zanimljiv i dvojak odraz stražnjega nazala **ø* u ovom go-

²⁰ V. Vranić 2005: 39.

²¹ V. Nežić 2013: 6, 378.

voru: **q* je zamijenjen vokalom *u* u korijenskim morfemima, u infinitivnim osnovama glagola s nerelacijskim morfemom *nq* te u osnovi svršenoga prezenta glagola *bit* (*mūš* ‘muž’, *usénica* ‘gusjenica’, *ruká*, *žubi* N mn. ‘zubi’; *obrnút* ‘okrenuti’, *stišnut* ‘stisnuti’; *bûden* 1. l. jd. prez.), a u gramatičkim je morfemima A jd. imeničkih riječi ženskoga roda te 3. l. mn. prezenta glagola na mjestu **q* zabilježen isključivo vokal *o* (A jd. ž. r. *Marijo*, *njivo*, *Tolijo*; 3. l. mn. prez. *govôro*, *peljojo*, *žnojo* itd.).²²

Konsonantski inventar ovoga mjesnoga govora sastoji se od dvadeset i četiri fonema. Rezultat jotacije skupina **d̥i* i *dəj* je *j* (*mlój* ‘mlađ, mladi mjesec’, *tuji* N jd. m., *râje* pril. itd.), ali je ovjeren i periferan fonem /d̥/ u leksemima koji su uglavnom romanskoga podrijetla, osobito u osobnim imenima (*Ánd'elo*, *d'eméli* ‘blizanci’, *D'ani*, *D'énio*, *D'ina*, *D'ulijána*). U sustavu se nije razvio fonem /ž/, na svim se njegovim mjestima nalazi fonem /ž/ (< ž, uslijed cakavizma), npr. *žép* ‘džep’. Fonem /f/ član je konsonantskoga sustava, no najčešće se pojavljuje u riječima stranoga podrijetla ili je rezultat promjene *v* u *f*: *fâbrika*, *febrôj* ‘veljača’, *Fido* (zoonim: ime psa), *Frâne* (osobno ime), *Frlónka* (osobni nadimak), *Garófula* (zoonim: ime krave), *kunfin* ‘kamen međaš’, *ófca*, *trfôja* ‘djetcelina’. Spirant *h* dio je konsonantskoga inventara: *Hrvót* ‘Hrvat’, *Mihélje* (toponim: ime livade), *Miho* (osobno ime), *petéh*, *uréh*, *vřh*, a u dočetnom se položaju u riječi on nalazi i na mjestu *g*: *Bóh*, *bréh*, *vrâh*. Kao i u mnogim drugim cakavskim ekavskim govorima, *g* se može ostvariti i kao zvučni velarni frikativ *y* u svim pozicijama osim dočetnoj (npr. *Břyod* (ojkonim: Brgod), *dráya*, *yóbo* (prezime: Gobo), *yřm* ‘hrast’, *yrmáca* ‘kamenjar’, *jáyoda*, *jáyurika* ‘lovor’ itd.). Skupine **stj* i **skj* te *staj* i *skaj* dosljedno rezultiraju skupinom šć, što ovaj govor čini šćakavskim; *ugnjišće* ‘ognjište’, *ušćap* ‘uštap’. Palatali *l* i *ń* rijetko se depataliziraju, ali zabilježeni su i takvi primjeri: *fameja*²³ ‘obitelj’, *jónci* ‘janjci’, *úlika* ‘maslina’. Od konsonantskih je karakteristika govora Svetoga Lovreča Labinskoga najuočljiviji cakavizam, značajka koju i sami izvorni governici ističu kao osnovno obilježje svojega zavičajnog idioma. Fonem se /č/ gotovo u svim primjerima zamjenjuje fonemom /c/: stanovnici naziv svoga sela izgovaraju cakavski: *Švèti Lovrèc*, u selu je najveći blagdan *Lovrecéva*, a jedan se zaselak naziva *Lónhari*; od ostalih se primjera mogu izdvojiti i npr. *Cépić*

²² Više o vokalskom sustavu govora Svetoga Lovreča Labinskoga v. u Nežić 2013: 117–130.

²³ U ovom se primjeru provodi delateralizacija, zamjena *l*>*j*.

(ojkonim: Čepić), *cetrtak*, *ciština*, *kovć* itd. Fonem se /č/ uglavnom ovjerava samo u posuđenicama romanskoga podrijetla, kao što su, primjerice, *čelēšte* ('nebeski plav'; tal. *celeste*), *čine* ('kino'; tal. *cinema*), *rančata* ('oranžada'; tal. *aranciata*). U starijih se generacija izvornih govornika na mjestima fonema /š/ i /s/ ovjerava /š/, kao i /ž/ na mjestu /z/ i /ž/, npr. *brešćić*, *cēšta*, *Hrvōška*, *kráša* 'livada', *Óstri* 'najviši vrh brda Skitača, Oštri', *Ráša*, *škōlј* 'otok', *Šlavica* (osobno ime: Slavica), *ušōj* 'osoje'; *Božić*, *ježero*, *težōk*, *Ždēnka* (osobno ime: Zdenka), *Žóra* (osobno ime: Zora), *žvir* 'izvor, vrelo' itd. Mlađi govornici dosljedno čuvaju *s*, *š*, *z* i *ž* u svim pozicijama i ne poznaju srednje glasove *š* i *ž*, ali i dalje sustavno zamjenjuju *č* s *c*.²⁴

U naglasnom sustavu govora Svetoga Lovreča Labinskoga došlo je do utrnuća opreka i po kvaliteti i po kvantiteti te je u njemu detektiran tzv. jednoakcenatski sustav na razini jezika, odnosno dinamički sustav, u kojem kao razlikovno obilježje funkcioniра samo opreka po naglašenosti. Na razini se govora još uvijek razlikuju duljina i kračina naglašena sloga, no oni više nemaju distinkтивnu ulogu.²⁵

3. IZ ANTROPONIMIJE SVETOGLA LOVREČA LABINSKOGA

3. 1. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Građa je za ovaj rad prikupljena terenskim istraživanjem koje je provedeno u dvije faze: prva se odvijala u ljetnim mjesecima 2008., a druga deset godina kasnije, tijekom ljeta 2018. godine. Prilikom prikupljanja građe u izravnom kontaktu s izvornim govornicima²⁶ rabljene su dvije temeljne me-

²⁴ S obzirom na veoma složenu situaciju s cakavizmom, u govoru Svetoga Lovreča Labinskoga detektiran je jedan konsonantski sustav s dvama podsustavima: jednim specifičnim za govornike starije životne dobi koji poznaju zamjene *s*, *š* > *š* i *z*, *ž* > *ž* te drugim karakterističnim za mlađe govornike koji te zamjene ne provode. Više o tome v. u Nežić 2013: 151–181, gdje su prikazane i ostale osobitosti konsonantskoga sustava govora Svetoga Lovreča Labinskoga.

²⁵ V. Nežić 2013: 85–87, 193–194.

²⁶ U istraživanju su sudjelovale Slavica Diminić Franićova (rođ. Dobrić, 1924.), Lucija Klarić Luce Kaparova (rođ. Diminić, 1924. – 2015.), Laura Juretić Benjaminova (rođ. Višković, 1931.) te Lidija Učakar Morićina (rođ. Višković, 1939.). Radi se o najstarijim stanov-

tode: slobodni razgovor te anketiranje, odnosno primjena upitnika kojim su se ciljano prikupljali relevantni podatci. Dio je građe ekscerptiran i iz knjige *Sveti Lovreč Labinski i okolica* Lucijana Diminića (Diminić 2003), da bi zatim ti podaci bili naknadno provjereni u razgovoru s obavjesnicima. Svi su intervjuji s informatorima snimani, a nakon toga dijelovi su tih zvučnih zapisa transkribirani te je tako pripremljena građa koja je potom analizirana, što će biti predstavljeno u središnjem dijelu ovoga rada.

3. 2. ANTROPONIMIJSKE KATEGORIJE U SVETOM LOVREČU LABINSKOM

U govoru Svetoga Lovreča Labinskoga osobu se najčešće naziva osobnim imenom: ili temeljnim osobnim imenom koje je u službenoj uporabi (npr. *Antón, Fráňo, Kárlo, Mário, Románo, Šilváno...*; *Ána, Doménika, D'ina, Romána, Šlávica, Ždénka...*) ili neslužbenim osobnim imenom koje nastaje bilo pokraćivanjem, bilo izvođenjem od temeljnoga osobnog imena (npr. *Bépi, Mátic, Mire, Šipe, Tonić, Viko...*; *Albinica, Kóte, Lúce, Ninka, Tonina...*). Budući da dio stanovnika ima i osobne nadimke, može ih se i na taj način identificirati (npr. *Grdeljin, Mácić, Míki, Pinélić, Tripa...*), a ponekad je u uporabi i dvoimenska formula koja se sastoji od osobnoga imena i nadimka (npr. *Ánd'elo Gigo, Ánd'elo Múlo, Láura Benjaminova, Lídija Gásparova, Marija Frlónka, Marija Pinka*). Vrlo se često koristi i dvoimenjska formula koja se sastoji od osobnoga imena i obiteljskoga nadimka (npr. *Ívan Bažaliska, Martin Matulinac, Móte Teštić, Póve Žanetić, Žamarija Kaplanić...*), a ponekad je u uporabi i troimenska formula dijelovi koje su osobno ime i dva obiteljska nadimka (npr. *Ívan Dómcak Ivić, Ívan Dómcak Meštrić, Ívan Gopcić Nánetov, Kázimir Gopcić Vláhov, Šláve Gopcić Juretov, Žamarija Gopcić Kapárov, Vítorio Bazaliska Zlatárov, Ánd'elo Bazališka Máricin, Jošip Marijón Fóškin, Jákov Šimón Petrinkin, Jošip Teštić Udovicin, Martin Žanetić Miškin, Štánišlav Žanetić Pažinkin...*).

Velik dio antroponimijskoga fonda Svetoga Lovreča (preciznije, osobnoimenske i prezimenske građe) bio je između 1923. i 1942. godine podvrg-

nicama Svetoga Lovreča, koje su ondje provele cijeli svoj život, a obitelji kojih, kako tvrde, otkad se god pamti žive u tom mjestu.

nut nasilnomu potalijančivanju:²⁷ primjerice, *Ivan* > *Giovanni*, *Jakov* > *Giacomo*, *Josip* > *Giuseppe*, *Viktor* > *Vittorio*; prezime *Dobrić* postaje *Dobri* ili *Dobrini*, *Višković* se bilježi kao *Viscoli*, *Kobajić/Kobavić* preoblikuje se u *Cobai* ili *Cavalli*, *Diminić* u *Dimini* i sl.²⁸ Od 1943. godine prezimenima se postupno vraćaju izvorni likovi, ali osobna imena najčešće ostaju u potalijančenu liku jer se ona nisu osjećala neprirodnima s obzirom na to da je u osobnoimenskom sustavu dulje vrijeme bio prisutan (a tako je i danas) velik broj osobnih imena talijanskoga podrijetla.

3. 3. OSOBNA IMENA

3. 3. 1. Načela nadjevanja osobnih imena

Do sredine 20. stoljeća u Svetom su se Lovreču Labinskom osobna imena najčešće nadjevala ili prema kalendarskom načelu ili prema načelu nasljeđivanja. Vrlo su često novorođena djeca dobivala osobno ime prema svetcu koji se slavio na dan ili oko dana njihova rođenja. Što se pak nasljeđivanja osobnih imena tiče, dulje je vrijeme bila prisutna praksa nadjevanja osobnoga imena prvorodenomu sinu prema ocu, a prvorodene su kćerke često nasljedivale majčino osobno ime. Zabilježeni su i primjeri nadjevanja osobnih imena unucima prema djedu, odnosno unukama prema baki (pri čemu očeva, odnosno majčina loza nisu igrale pritom veću ulogu, odnosno nije postojalo neko posebno pravilo koje bi se primjenjivalo vezano uz redoslijed rođenja djeteta i nadjevanje osobnoga imena prema pretku s očeve ili majčine strane, kao što je to prisutno u nekim drugim sredinama).²⁹ Budući da je u prošlosti bila prisutna i veća smrtnost djece u mlađoj dobi, vrlo se često događalo da prvo sljedeće dijete koje se rodi dobije osobno ime prema djetetu koje je umrlo. U najnovije vrijeme, uz sve frekventnija pomodna osobna imena, zabilježena je i pojava da prauuke nasljeđuju osobna imena svojih prabaka.

²⁷ V. Šimunović 2009: 88–89.

²⁸ Diminić 2003: 75.

²⁹ Usp. npr. Čilaš Šimpraga 2011: 341, Horvat 2015: 116, 121.

3. 3. 2. Muška osobna imena

U Svetom su Lovreču Labinskem u službenoj uporabi zabilježena sljedeća muška osobna imena:³⁰ *Albino, Áldo, Álen, Ánd'elo (Andelo), Antón, Anzúlo (Anzulo), Armándo, Atilio, Benjamin, Brúno, Cézare (Cezare), Ciril, Čédo, Dálíbor, Dámir, Danilo, Dánko, Déan, Dinko, Díno, Doméniko, D'áni (Dani, Gianni), D'ino (Dino, Gino), D'ulijáno (Dulijano, Giuliano), D'úlio (Đulio, Giulio), D'ušto (Giusto), Écio (Ezio), Édi, Énco, Eugen, Féodor, Férdinand, Feručo, Filip, Fjöre (Fiore), Flávio, Fránc, Franjo, Gášpar (Gašpar), Görán, Gverino (Guerino), Ilija, Iván, Íve,³¹ Jakomo, Jákov, Janež (Janez), Jóšip (Josip), Kárlo, Kázmír (Kazimir), Léonard, Lòvre, Lúcijan, Lučáno (Luciano), Mànuel, Márin, Mário, Márjan, Márko, Martín, Mátko, Métod, Miho, Milan, Miléenko, Milio, Mòte, Nélo, Névio, Nikola, Pàolo, Pátrik, Pétar, Pjerino, Pòve, Prímo, Renáto, Rinaldo, Románo, Ševéro (Severo), Šilváno (Silvano), Šimún (Šimun), Štánišlav (Stanislav), Štánko (Stanko), Védran, Vice, Viktor, Vitòrio, Vjékošlav (Vjekoslav), Vladimír, Žamarija (Zamaria).*

Prema podrijetlu ta se osobna imena mogu podijeliti u dvije osnovne skupine: ona narodnoga podrijetla, odnosno idioglotska, te ona stranoga podrijetla, odnosno aloglotska. Narodnoga su podrijetla temeljna osobna imena *Dámir, Görán* i *Védran*, zatim osobna imena *Milan, Miléenko* i *Štánko* nastala izvođenjem iz pokraćenoga osobnog imena, osobno ime *Čédo* nastalo pokraćivanjem te složena osobna imena *Štánišlav, Vjékošlav* i *Vladimir*. Osobno ime *Déan* može biti narodnoga ili stranog podrijetla. Među osobnim

³⁰ Osobna se imena u ovom radu donose prema transkripciji likova koje su potvrdili obveznici koji su sudjelovali u ovom istraživanju. Budući da se radi o osobama starije životne dobi, one u svom govoru ovjeravaju cakavizam sa srednjim glasovima š i ž na mjestu glasova s i š, odnosno z i ž. Stoga se i sva onimijska grada bilježi sa š i ž, ali se kod osobnih imena u službenoj uporabi, kao i kod prezimena, u zagradama donose i njihovi službeni likovi bez srednjih glasova.

Dio prikupljene osobnoimenske grade talijanskoga podrijetla primarno se navodi u izgovornoj inačici, a u slučajevima gdje postoji, u zagradama se navodi i službena inačica osobnoga imena (npr. *D'ani : Gianni*). Slična je situacija i s trima pomodnim ženskim osobnim imenima koja su zapisana u izgovornom liku, dok je u zagradama njihov službeni lik.

³¹ U osobnim imenima *Ivan* i *Íve* moguće je u govoru starijega stanovništva fakultativni ostvaraj protetskoga *j*: *Jivan, Jive*, ali takvi su likovi sporadični i sve se rjeđe bilježe i kod starijih govornika, dok ih mlađi uopće ne poznaju.

imenima stranoga podrijetla najveća je podskupina osobnih imena kršćanske provenijencije, među kojima su biblijska *Daniło*, *Danko* i *Mánel*, biblijsko-svetačka *Benjamín*, *Filip*, *Ilja*, *Ívan*, *Íve*, *Jákov*, *Jósip*, *Márko*, *Mátka*, *Miho*, *Môte* i *Šimún*, te svetačka *Antón*, *Bruno*, *Fránjo*, *Lóvre*, *Lucijan*, *Márin*, *Martin*, *Nikola*, *Pétar*, *Póve* i *Vice*. Osobna imena *Kážimir*, *Léonard* i *Pátrik* dubinski su svetačkoga podrijetla, no u ovom su osobnoimenskom fondu ona primarno aloglotska: *Kážimir* potječe iz slavenskih jezika, *Léonard* iz germanskih jezika, a *Pátrik* je latinskoga postanja. S tvorbenoga aspekta najveći broj ovih osobna imena čine ona neizvedena, ali dio je njih nastao i sufiksacijom (*Danilo*), pokraćivanjem (*Íve*, *Miho*, *Môte*, *Póve*, *Vice*) te sufiksacijom prethodno pokraćena osobnoga imena (*Danko*, *Mátka*), a samo je *Kážimir* složeno osobno ime. Osobno se ime *Márijan* smatra ili temeljnim stranim imenom latinskoga podrijetla ili izvedenim imenom biblijsko-svetačkoga podrijetla. Od preostalih muških osobnih imena najviše ih je talijanskoga podrijetla; neka su od njih neizvedena: *Albino*, *Áldo*, *Ánd'elo*, *Armándo*, *Atilio*, *Cézare*, *Díno*, *Doméniko*, *D'áni*, *D'inò*, *D'uliáno*, *Écio*, *Énco*, *Ferúčo*, *Fjöre*, *Flávio*, *Gverino*, *Jácomo*, *Lučáno*, *Mário*, *Nélo*, *Névio*, *Páolo*, *Prímo*, *Renáto*, *Rináldo*, *Románo*, *Šílváno* i *Vítorio*; neka su pokraćena: *Díńko* (<*Domeniko*), *D'úlio* (<*Giuliano*), *D'ušto* (<*Giustiniano*), *Mílio* (<*Emilio*), a jedno je osobno ime nastalo slaganjem: *Žamarija*. Grčkoga su podrijetla osobna imena *Éugen* i *Métod*, a *Férdinand* i *Kárló* germanskoga su podrijetla. Osobna imena *Fránc* i *Jánež* slovenskoga su podrijetla, *Édi* i *Édo* pokraćena su osobna imena engleskoga podrijetla, a po jedno je osobno ime francuskoga, grčkoga, češkoga i latinskog podrijetla: *Álen*, *Ciril*, *Dálíbor* i *Víktor*. Stranoga su podrijetla i osobna imena *Anzúlo*, *Féodor* i *Gáspár*, no njihov se jezični izvor ne može preciznije odrediti.

Valja napomenuti da su se narodna osobna imena *Dámir*, *Dánko*, *Déan*, *Góran* i *Milénko* u osobnoimenskom repertoaru Svetoga Lovreča Labinskoga pojavila od 60-ih godina 20. st., dok su osobna imena *Álen*, *Dálíbor*, *Mánel*, *Márko*, *Pátrik* i *Védran* prvi put zabilježena u 80-im godinama 20. st. U 21. st. pojavljuje se osobno ime *Léonard*. Nositelji osobnih imena *Ilja* i *Jánež* u Sveti su se Lovreč Labinski doselili sredinom 90-ih godina 20. st.

U neslužbenoj su uporabi u Svetom Lovreču Labinskem zabilježena sljedeća muška osobna imena: *Bépi*, *D'énio*, *Jóce*, *Jüre*, *Lipe*, *Lovija*, *Mátić*, *Ménigo*, *Méto*, *Mija*, *Mikula*, *Mile*, *Mire*, *Miro*, *Nándo*, *Šípe*, *Sláve*, *Tóne*, *Tóni*, *Tonić*, *Viko*. Osobno ime *Bépi* nastalo je pokraćivanjem talijansko-

ga osobnog imena *Giuseppe*. Pokraćivanjem talijanske inačice temelnjoga osobnog imena *Éugen* (*Eugenio*, odnosno *Euđenio*) nastalo je osobno ime *D’énio*. Od službenoga osobnog imena *Jákov* pokraćivanjem je dobiveno osobno ime *Jóce*. Premda osobno ime *Juraj* u temeljnem liku nije zabilježeno kao službeno, u neslužbenoj je uporabi zabilježena njegova pokraćena inačica *Jure*. Osobno ime *Filip* u neslužbenoj uporabi dobiva pokraćeni izvedeni lik *Lipe*, a *Lovija* je neslužbeni lik osobnoga imena *Luigi*, odnosno *Luid’i*, koje kao takvo nije zabilježeno u službenoj uporabi. Izvođenjem od službenoga osobnog imena *Môte* nastalo je osobno ime *Mátić*. *Ménigo* nastaje pokraćivanjem osobnoga imena *Doméniko*, dok je *Méto* skraćeni lik službenoga osobnog imena *Métod*. Pokraćivanjem osobnoga imena *Žamarija* dobiveno je neslužbeno osobno ime *Mija*. *Mikiula* je čakavska varijanta temelnjoga svetačkoga osobnog imena *Nikola*. Osobno ime *Mile* nastalo je pokraćivanjem službenoga osobnog imena *Miléenko*. *Kázimir* se u neslužbenoj uporabi pokraćuje u *Mire* ili *Miro*, a *Férdinand* u *Nándo*. Osobno ime *Šipe* predstavlja pokraćeni lik osobnoga imena *Jósip*, a *Šláve* potječe od dvaju osobnih imena: *Vjékošlav* i *Štánišlav*. Pokraćivanjem osobnoga imena *Antón* dobivena su osobna imena *Tóne* i *Tóni*, a izvođenjem je iz pokraćenoga lika nastalo osobno ime *Tonić*. Osobno ime *Viko* dobivamo pokraćivanjem osobnoga imena *Vjékošlav*.

U Svetom je Lovreču Labinskom zabilježena i zanimljiva pojava da se dio muških osobnih imena u neslužbenoj uporabi talijanizira, pa tako *Ívan* postaje *D’áni*, *Lucijan Lučáno*, *Márijan Marijáno*, a *Víktor Vítorio*. Izuvez osobnoga imena *Marijáno*, sva su ova druga osobna imena potvrđena i u službenoj uporabi. Budući da je u antroponimijskom fondu ovoga mesta prisutan doista velik broj osobnih imena talijanskoga podrijetla, ne treba čuditi ova praksa kojom se i druga, netalijanska osobna imena u neslužbenoj uporabi privode tomu obrascu.

3. 3. 3. Ženska osobna imena

Sljedeća su ženska osobna imena ovjerena u službenoj uporabi u Svetom Lovreču Labinskom: *Adrijána*, *Albina*, *Ána*, *Andréa*, *And’elina* (*Andélina*), *Ánica*, *Ántica*, *Antonéla*, *Antónija*, *Bójana*, *Danijéla*, *Dárinka*, *Dionóra*, *Doménika*, *D’ina* (*Dina*), *D’ulijána* (*Dulijana*), *Evelína*, *Fóška* (*Foška*), *Gábi* (*Gaby*), *Ileána*, *Ívana*, *Jánja*, *Jásna* (*Jasna*), *Jéllica*, *Katarína*, *Kjára*

(*Chiara*), *Krišti* (*Christy*), *Lára*, *Láura*, *Lidija*, *Lucija*, *Marija*, *Martina*, *Méri*, *Miléna*, *Mirta*, *Nátaša* (*Nataša*), *Ólga*, *Onorina*, *Pétra*, *Renáta*, *Romána*, *Šlávica* (*Slavica*), *Šnjéžana* (*Snježana*), *Šúnčica* (*Sunčica*), *Šúži* (*Suzi*), *Tánja*, *Úlika*, *Vánda*, *Ždénka* (*Zdenka*), *Žóra* (*Zora*).

Ženska osobna imena narodnoga podrijetla dijelom su temeljna: *Bójana*, *Jánja*, *Jásna*, *Šúnčica*, *Úlika* i *Žóra*, a dijelom sufiksalne izvedenice: *Dárinka*, *Miléna*, *Šlávica* i *Šnjéžana*. Od kršćanskih osobnih imena potvrđeno je biblijsko osobno ime *Danijéla*, zatim biblijsko-svetačka osobna imena *Ána*, *Ánica*, *Ívana* i *Marija* te svetačka osobna imena *Albina*, *Ántica*, *Fóška*, *Katarína*, *Lucija*, *Martina* i *Pétra*. Dio je tih osobnih imena nastao mocijskom tvorbom prema muškim osobnim imenima: *Albina*, *Danijéla*, *Ívana*, *Martina* i *Pétra*, osobno ime *Ánica* izvedeno je sufiksnom tvorbom, a osobno ime *Ántica* izvedeno je od pokraćenoga muškoga osobnog imena. Latinskoga su podrijetla osobna imena *Adrijána*, *Antónija*, *Onorína* i *Renáta*, talijanskoga podrijetla *And'elina*, *Antonéla*, *Doménika*, *D'ina*, *D'ulijána*, *Kjára* (*Chiara*) i *Romána*, a grčkoga su postanja osobna imena *Jéllica* (koje je sufiksala izvedenica) te *Lidija* i *Mirta*. Osobna imena *Adrijána* i *Romána* nastala su mocijskom tvorbom od muških osobnih imena. Dio je osobnih imena ruskoga podrijetla: *Lára*, *Nátaša*, *Ólga* i *Tánja*, dva su engleskoga podrijetla: *Evelina* i *Méri*, a potvrđeno je i po jedno osobno ime poljskoga (*Vánda*), češkoga (*Ždénka*) i rumunjskoga podrijetla (*Ileána*). Za nekoliko se zabilježenih osobnih imena ne može pouzdano ustvrditi jezični izvor te se ona definiraju kao ostala osobna imena stranoga podrijetla: *Andréa*, *Dionóra*, *Gábi* (*Gaby*), *Krišti* (*Christy*), *Láura* i *Šúži*.

Osobnoimenski repertoar Svetoga Lovreča Labinskoga tijekom 60-ih i 70-ih godina 20. st. obogatila su osobna imena *Adrijána*, *Danijéla*, *Dionóra*, *D'ulijána*, *Evelina*, *Méri*, *Miléna*, *Mirta*, *Nátaša*, *Onorína*, *Šnjéžana*, *Šúži* i *Vánda*. U 80-im su godinama 20. st. prvi put zabilježena osobna imena *Bójana*, *Ileána*, *Lára* i *Tánja*, dok su se u 90-im godinama 20. st. pojavila osobna imena *Andréa* i *Antonéla*. U 21. st. potvrđena su pomodna osobna imena *Gábi* (*Gaby*), *Kjára* (*Chiara*) i *Krišti* (*Christy*) te osobno ime *Renáta*. Nositeljice osobnih imena *Jánja* i *Šúnčica* doselile su se u Sveti Lovreč Labinski sredinom 90-ih godina 20. stoljeća.

Uz navedena se ženska osobna imena u neslužbenoj uporabi pojavljuju još poneka: *Albinica*, *Dómica*, *Kóte*, *Lúce*, *Néta*, *Nínska*, *Tonína*. Osobna imena *Kóte* i *Lúce* nastala su pokraćivanjem temeljnih svetačkih osobnih imena.

na *Katarina*, odnosno *Lucija*. *Néta* je dobiveno pokraćivanjem aloglotskoga osobnog imena *Žanéta*, koje kao takvo nije zabilježeno u službenoj uporabi. Osobno ime *Dómica* nastaje izvođenjem od pokraćenoga aloglotskoga osobnog imena *Doménika*, a iz istoga je osobnog imena pokraćivanjem dobiveno osobno ime *Ninka*, dok je *Tónina* nastalo izvođenjem od pokraćenoga neslužbenoga muškoga osobnog imena *Tóne*. Izvođenjem od temeljnoga svećakoga osobnog imena *Albina* dobiveno je osobno ime *Albinica*.

3. 3. 4. Sklonidba osobnih imena

Muška se osobna imena sklanjaju prema *a*-deklinaciji imenica muškoga roda (jedino je V uvijek jednak N), a samo se službeno osobno ime *Žamarija* i neslužbena osobna imena *Lovija* i *Mija* sklanjaju kao imenice *e*-deklinacije – čak i osobna imena *Ilja*, *Nikola* i neslužbena inačica *Mikula*, koja se uobičajeno sklanjaju prema *e*-deklinaciji, u govoru Svetoga Lovreča Labinskoga priklanjaju se *a*-deklinaciji muškoga roda.³² U dvosložnih i trosložnih osobnih imena koja završavaju na *-o* ili *-e* (izuzev aloglotskih osobnih imena *Ánd'elo*, *Anžúlo*, *Armándo*, *Atílio*, *Doméniko*, *D'úlijáno*, *D'úlio*, *Écio*, *Flávio*, *Jákomo*, *Kárlo*, *Mário*, *Milio*, *Névio*, *Páolo*, *Prímo*, *Renáto*, *Ševéro*, *Vítorio* te pokraćenih neslužbenih osobnih imena *D'énio* i *Ménigo*) u svim se padežima osim u N i V jednine osnova proširuje sufiksom *-et-*.³³

Primjer sklonidbe muškoga osobnog imena koje završava konsonantom: N *Antón*, G *Antóna*, D *Antónu*, A *Antóna*, V *Antón*, L *Antónu*, I *Antónon*.

Primjer sklonidbe muškoga osobnog imena koje završava na *-e*: N *Šipe*, G *Šipeta*, D *Šipetu*, A *Šipeta*, V *Šipe*, L *Šipetu*, I *Šipeton*.

Primjer sklonidbe muškoga osobnog imena koje završava na *-o*: N *Šilváno*, G *Šilváneta*, D *Šilvánetu*, A *Šilváneta*, V *Šilváno*, L *Šilvánetu*, I *Šilváneton*.

³² Više o deklinaciji imenica u govoru Svetoga Lovreča Labinskoga v. u Nežić 2013: 206–249.

³³ »Riječ je o interpolaciji suglasnika /t/ radi razbijanja slijeda od dva samoglasnika: onoga na dočetku osnove i onoga kojim počinje relacijski morfem (...) Proširak /t/ u osnovama kosih padeža model je koji je u ishodišnome jeziku bio svojstven suglasničkim t-osnovama srednjega roda, što su tijekom jezične evolucije izgubile svoju morfološku posebnost, a trag im je ponegdje ostao u reliktima poput ovoga u hipokoristika muškoga roda.« (Lukežić 1998: 107–108). V. i Nežić 2013: 235.

Sklonidba osobnog imena *Lovija*: N *Lovija*, G *Loviji*, D *Lovije*, A *Lovijo*, V *Lovija*, L *Lovije*, I *Lovijo*.

Ženska se osobna imena sklanjaju prema *e*-deklinaciji, pri čemu je V uviјek jednak N: N *Marija*, G *Mariji*, D *Marije*, A *Mario*, V *Marija*, L *Marije*, I *Mario*. Osobna imena kojima osnova završava konsonantom *c* (*Albinica*, *Jéllica*, *Šlávica*, *Šúnčica*) u G imaju nastavak *-e*. Osobnim imenima *Kôte* i *Luce* osnova se pri sklonidbi u svim padežima osim N i V jednine proširuje sufiksom *-t-*: N *Luce*, G *Liceti*, D *Lucete*, A *Lúceto*, V *Luce*, L *Lúcete*, I *Lúceto*.³⁴ Osobna imena *Gábi* (*Gabi*), *Krišti* (*Christy*), *Méri* i *Šúži* indeklinabilna su, ali ih stariji govornici počesto proširuju sufiksom *-ic-* (*Gábica*, *Krištica*, *Mérice* i *Šúžica*) ne bi li ih tako uspjeli uklopliti u deklinacijski obrazac kojemu pripadaju sva ostala ženska osobna imena (G *Gábice*, *Krištice*, *Mérice*, *Šúžice* itd.).

3. 3. 5. Posvojni pridjevi od osobnih imena

Posvojni se pridjevi od muških osobnih imena tvore na nekoliko načina.

Osobnim imenima *Lovija*, *Mija* i *Žamarija* dodaje se sufiks *-in* kao za ženska osobna imena: *Lovijin* (-a, -o), *Mijin* (-a, -o), *Žamarijin* (-a, -o). Osobnim imenima *Bépi*, *D’áni*, *Édi* i *Tóni* dodaje se sufiks *-ev*: *Bépijkev* (-a, -o), *D’ánijkev* (-a, -o), *Édijkev* (-a, -o), *Tónijkev* (-a, -o). Dijelu se dvosložnih i trosložnih osobnih imena koja završavaju na *-o* ili *-e* pred sufiksom *-ov* dodaje proširak *t* (*Brúno*, *Čédo*, *Danilo*, *Dinko*, *Dino*, *D’ino*, *D’ústo*, *Énco*, *Ferúčo*, *Fránjo*, *Gveríno*, *Íve*, *Lóvre*, *Lučáno*, *Márko*, *Mátka*, *Miho*, *Milénko*, *Móte*, *Nélo*, *Pjeríno*, *Póve*, *Rináldo*, *Románo*, *Šilváno*, *Štánko*; *Jóce*, *Júre*, *Lipe*, *Méto*, *Mile*, *Mire*, *Miro*, *Nándo*, *Šípe*, *Šlave*, *Tóné*, *Víko*), npr. *Brúnetov* (-a, -o), *Fránjetov* (-a, -o), *Ívetov* (-a, -o), *Mihetov* (-a, -o), *Póvetov* (-a, -o), *Šlávetov* (-a, -o) i sl. Svim se ostalim muškim osobnim imenima, službenima i neslužbenima, dodaje sufiks *-ov*: *Antónov* (-a, -o), *D’énijov* (-a, -o), *Éugenov* (-a, -o), *Kázmírov* (-a, -o), *Ménigov* (-a, -o) itd.

Posvojni se pridjevi od ženskih osobnih imena tvore sufiksom *-in*: *Albinin* (-a, -o), *Lucinjín* (-a, -o), *Marijin* (-a, -o), *Ólgin* (-a, -o), *Toninin* (-a, -o), *Ždénkin* (-a, -o). U posvojnih se pridjeva tvorenih od osobnih imena kojima osnova završava na *k* ili *c* ne provodi palatalizacija: *Albinicin* (-a,

³⁴ V. i Nežić 2013: 235–236.

-o), *Ánicin* (-a, -o), *Doménikin* (-a, -o), *Dómicin* (-a, -o), *Jélicin* (-a, -o), *Šlávicin* (-a, -o), *Šúnčicin* (-a, -o), *Úlikin* (-a, -o).³⁵ Posvojni pridjevi od osobnih imena *Kôte* i *Luce*, poput muških osobnih imena koja završavaju na -e, pred sufiksom -in dobivaju proširak t: *Kótetin* (-a, -o), *Lúcetin* (-a, -o).³⁶ Od osobnih imena *Gábi* (*Gaby*), *Krišti* (*Christy*), *Méri* i *Šúži* poseban se oblik posvojnih pridjeva tvori tako da se ta osobna imena, najčešće kod starijih govornika, proširuju sufiksom -ic- (*Gábica*, *Krištica*, *Mérica* i *Šúzica*) te se na takav lik osobnoga imena dodaje sufiks -in.

U govoru se Svetoga Lovreča Labinskoga posvojnost mnogo češće izražava sintagmom *ot + imenica u G:* *ot Antóna*, *ot Šipeta*, *ot Šilváneta*, *ot Mariji*, *ot Lúceti*, *ot Šúži / ot Šúžice*.³⁷

3. 4. PREZIMENA

U Svetom su Lovreču Labinskem danas prisutna sljedeća prezimena: *Báf*, *Bašanéže* (*Basaneže*), *Baškjéra* (*Baskijera*), *Čúljak*, *Diminić*, *Dóbrić*, *Faragiúna*, *Góbo*, *Gígić*, *Júretić*, *Klárić*, *Kobájić/Kobávić*,³⁸ *Miletić*, *Muškardin* (*Muškardin*), *Šímleša* (*Šimleša*), *Tómićić*, *Účakar* i *Višković* (*Višković*). Starosjedilačka su prezimena u selu *Diminić*, *Kobájić/Kobávić* i *Višković*, a jako su dugo prisutna i prezimena *Dóbrić*, *Faragiúna*, *Góbo*, *Júretić*, *Klárić*, *Šímleša*, *Tómićić* i *Účakar* (koja su u selo došla tako što su se tu priženili njihovi nositelji, počesto rodom iz obližnjih sela). Nositelji prezimena *Čúljak*, *Gígić*, *Miletić* i *Muškardin* doselili su se u Sveti Lovreč

³⁵ Posvojni pridjevi osobnih imena koja završavaju na c ne nude sami za sebe nikakve informacije o (ne)provodenju palatalizacije kad je riječ o cakavskim govorima, kakav je i govor Svetoga Lovreča Labinskoga: i da je provedena palatalizacija c > č, uslijed cakavizma na tom bi se mjestu našao c. Iz pridjeva tvorenih od osobnih imena koja završavaju na k razvidno je pak da se palatalizacija ne provodi jer je tu zadržan k, iz čega možemo generalno zaključiti da se palatalizacija u ovoj kategoriji i poziciji u govoru Svetoga Lovreča ne provodi.

³⁶ O tvorbi posvojnih pridjeva u govoru Svetoga Lovreča Labinskoga v. i Nežić 2013: 286. O sklonidbi pridjeva u tom mjesnom govoru v. u Nežić 2013: 277–284.

³⁷ V. Nežić 2013: 286–287.

³⁸ Riječ je o inačici istoga prezimena, a ne o dvama različitim prezimenima. Zanimljivo je da se ne samo u različitim obiteljskim lozama jedne obitelji nego čak i među članovima iste uže obitelji pojavljuje različito zapisano prezime: u nedavnoj je prošlosti zabilježen slučaj da su otac i jedan sin imali upisano službeno prezime *Kobajić*, a majka i drugi sin *Kobavić*.

Labinski 80-ih i 90-ih godina 20. st., dok su prezimena *Báf* i *Baškjéra* zajedno sa svojim nositeljima ovamo došla početkom 21. stoljeća. Prema podatcima iz knjige *Prezimena i naselja u Istri* u selu su postojala i prezimena *Dúndara*, *Filipi*, *Hérak*, *Kírac*, *Lícul*, *Martini*, *Rájković*, *Rúdan* i *Šúmberac* (*Šumberac*),³⁹ no danas u Svetom Lovreču Labinskem ne živi nijedan nositelj tih prezimena.

Starosjedilačka prezimena *Diminić* i *Višković* patronimna su prezimena motivirana osobnim imenima: prezime *Diminić* nastalo je od pokraćenoga osobnog imena *Dimko* (< *Dimo* < *Dominik*),⁴⁰ a prezime *Višković* od osobnog imena *Visko* (< *Vicko* < *Vice* < *Vinko/Vincent*).⁴¹ Motivacija starosjedilačkoga prezimena *Kobajić/Kobavić* nije nam poznata, no zasigurno se i tu radi o patronimnom prezimenu nastalom od osobnoga imena ili nadimka.⁴² Prezimena *Dóbrić*, *Júretić*, *Klárić*, *Gígić*, *Miletić* i *Tómičić* antroponimnoga su podrijetla: *Dóbrić* i *Klárić* najvjerojatnije su metronimna prezimena motivirana ženskim osobnim imenima *Dobra* i *Klara*,⁴³ a *Gígić*, *Júretić*, *Miletić* i *Tómičić* patronimna prezimena motivirana muškim osobnim imenima, odnosno hipokoristicima (*Jureta*, *Grgo*, *Mileta*, *Tomica*).⁴⁴ Prezime *Góbo* nadimačkoga je podrijetla, a upućuje na tjelesnu manu, odnosno nedostatak (*góbo* ‘šepavac’).⁴⁵ Slične je motivacije i prezime *Čúljak* koje se povezuje s nadimkom *Čule*, odnosno apelativom *čule* ‘čovjek malenih uški’.⁴⁶ Nadimačkoga su podrijetla i prezimena *Báf* i *Muškardín* nastala prema općim imenicama *báf* ‘brk’ i *muškardín* ‘gizdelin, kicoš’, od kojih prvo ukazuje na određenu tjelesnu osobinu, a drugo na specifično ponašanje. Prezime *Účakar* etničko je.⁴⁷ Stranoga su podrijetla (talijanskoga, odnosno

³⁹ V. Bratulić – Šimunović 1985: 38. L. Diminić piše da se odmah nakon Drugoga svjetskog rata u Svetom Lovreču mogu pronaći prezimena *Diminić*, *Višković*, *Kobavić*, *Dundara*, *Gobo*, *Licul*, *Rajković*, *Dobrić*, *Herak*, *Filipi* i *Adum* (Diminić 2003: 186).

⁴⁰ V. Šimunović 2006: 126.

⁴¹ V. Šimunović 2006: 462, 464.

⁴² Prezime *Kobajić/Kobavić* moglo je nastati ili prema pokraćenom osobnom imenu *Koba* < *Jakov/Jakob*, ili prema osobnom nadimku koji bi se mogao povezati sa zoonimom *kobac* (Šimunović 2006: 198, 231).

⁴³ V. Šimunović 2006: 42, 45.

⁴⁴ V. Šimunović 2006: 335, 395, 408.

⁴⁵ V. Šimunović 2006: 21.

⁴⁶ V. Šimunović 2006: 225–226.

⁴⁷ V. Šimunović 2006: 394.

furlanskoga) prezimena *Baškjerá* i *Bašanéže* (potonje pripada podskupini etnonimskih i etničkih prezimena),⁴⁸ a prezime je *Šimleša* albanskoga podrijetla (rijec je o prezimenu hagionimnoga postanja, imenskoj sintagi *shënt* ‘sveti’ + *Lesh* ‘Aleksandar’).⁴⁹ Istrorumunjskoga je podrijetla prezime *Faragúna* (od rumunjskoga *făra gună* ‘koji je bez gunja’).⁵⁰

Ukratko ćemo se osvrnuti i na tvorbu zabilježenih prezimena, prilikom čega ćemo izostaviti ona stranoga podrijetla. Prezimena *Báf*, *Góbo* i *Muškardin* nastala su transonimizacijom (osobni nadimak > prezime; onimizacijom od pridjeva dobiven je nadimak *Góbo*, a onimizacijom od imenica nadimci *Báfi* i *Muškardin*), dok je transonimizacijom etnonima dobiveno prezime *Účakar*. Sufiksnom su tvorbom nastala sljedeća prezimena: sufiksom *-íć* prezimena *Diminić*, *Dóbrić*, *Grđić*, *Juretić*, *Klarić*, *Kobájić*/*Kobávić*, *Miletić*, *Tomićić* i *Vlšković*, a sufiksom *-ak* prezime *Čuljak*.

3. 5. NADIMCI

3. 5. 1. Osobni nadimci

Tijekom ovoga istraživanja u Svetom je Lovreču Labinskom zabilježeno nekoliko osobnih nadimaka: muški nadimci *Cinjare*, *Čiko*, *Gigo*, *Grdeljin*, *Jánce*, *Kanarin*, *Króco*, *Kúme*, *Mácić*, *Máteša*, *Míki*, *Múlo*, *Pinélić*, *Pokopán*, *Puškörja*, *Róša*, *Róšpo*, *Škrpóc*, *Štúrlo*, *Tripa*, *Vük*, te ženski nadimci *Benjaminova*, *Frlónka*, *Gášparova* i *Pinka*. Svakako valja istaknuti da je osobnih nadimaka u Svetom Lovreču kroz povijest bilo mnogo više, no veći je broj njih s vremenom preuzeo funkciju obiteljskih nadimaka, stoga se oni ne prikazuju na ovome mjestu nego u sljedećem poglavljju ovoga rada.

Dio je ovjerenih nadimaka motiviran tjelesnim osobinama, odnosno manama svojih nositelja, njihovim duhovnim značajkama ili specifičnim ponašanjem. Podrugljivi nadimak *Króco* motiviran je tjelesnom karakteristikom, odnosno manom nositelja koji je šepao (prema glagolu *krócat* ‘šepati’). Tjelesnom osobinom motiviran je i nadimak *Míki*: nositelj je crnokos i tamne

⁴⁸ V. Šimunović 2006: 395.

⁴⁹ V. Šimunović 2006: 132.

⁵⁰ V. Šimunović 2006: 135, 187.

puti. Vjerojatno je izgledom svoga nositelja bio motiviran i nadimak *Tripa*: nositelj je po svoj prilici bio debeo, odnosno velika trbuha (*tripe* ‘iznutrice, pren. trbuh’). Duhovnim je značajkama motiviran pogrdni nadimak *Šturla* koji upućuje na mentalne sposobnosti nositelja: *šturla* je slabouman čovjek, glupan, bedak (leksem je tvorbeno povezan s imenicom *štúpido* ‘glupan, bedak’). Nadimak *Puskorja* motiviran je ponašanjem nositelja koji je bio sklon pretjeranomu govorenju, a još je pritom bio i glasan (odnosno, puškarao je; od *puškárat* ‘mnogo i glasno govoriti’). Govornom manom nositelja motiviran je nadimak *Jánce*: radilo se o čovjeku koji je mucao i pogrešno izgovarao neke glasove (od glagola *jécat* ‘mucati’).

Nadimke *Grdeljin* i *Kanarin* nosili su muškarci koji su lijepo i rado pjevali, a nastali su metaforizacijom od naziva za životinje (prema *grdeljin* ‘češljugar’ i *kanarin* ‘kanarinac’). Sličnoga su postanja i sljedeći nadimci, koji uglavnom upućuju na izgled ili ponašanje svojih nositelja: *Macić* (prema *macić* ‘mačić, mali mačak’), *Róspo* (prema *róspo* ‘riba grdobina’; radilo se o čovjeku izrazito ružna lica), *Škrpóc* (prema *škrpóc* ‘riba škarpina’; nositelj je uvijek bio crven u licu poput škarpine), *Vük* (prema istoimenoj životinji; radilo se o čovjeku divljega, opasnoga karaktera). Nadimak *Rósia* dobiven je metaforizacijom od naziva za biljku, talijanizma *rosa* ‘ruža’, a motiviran je fizičkim izgledom nositelja koji je bio izrazito lijep muškarac, poput ruže.

Metaforizacijom prema predmetu iz materijalnoga svijeta nastao je nadimak *Pinelić*: radi se o malom kistu (*pinélu*). Slične je motivacije i nadimak *Cinjare*, nastao prema glagolu *cinját* ‘lemiti’, a radi se o djelatnosti kojom se nositelj nadimka bavio.

Osobnim su imenima motivirani nadimci *Čiko* i *Máteša*: prvi je nastao pokraćivanjem temeljnoga osobnog imena *Doméniko*, a drugi sufiksalmom tvorbom iz temeljnoga osobnog imena *Móte*. U ovim primjerima nije riječ o muškim osobnim imenima u neslužbenoj uporabi, nego upravo o osobnim nadimcima.⁵¹

Nadimak *Múlo* pogrdan je, a motiviran je društvenim statusom nositelja: riječ je o djetu nepoznata oca, odnosno izvanbračnom djetu, tj. *múlcu*.

⁵¹ Zaključak o statusu ovih dvaju antroponima – je li riječ o neslužbenim osobnim imenima ili nadimcima – donijet je na temelju razgovora s obavjesnicima koji su sudjelovali u ovom istraživanju.

Društvenim statusom, odnosno materijalnim stanjem neizravno je motiviran i nadimak *Pokopán*, a izravna je motivacija za njega konkretan događaj: anegdota kaže da je nositelj otisao k talijanskim vojnicima u vrijeme rata moliti kruha za svoju gladnu obitelj, a zauzvrat je nosio buket cvijeća i pritom govorio: »Una rosa per poco pan'!« ('jedna ruža za malo kruha'). Nadimak *Kúme* neizravno je motiviran apelativom kojim se izražavaju međuljudski odnosi (*kúme* 'kum'), a izravan je povod bilo ponašanje nositelja nadimka: osoba svoga krsnoga kuma nikada nije nazivala njegovim osobnim imenom nego mu se uvijek obraćala s *kúme*, zbog čega su nakon nekoga vremena suseljani počeli podrugljivo i tu osobu tako nazivati. Nadimak *Gigo* nepoznate je motivacije.

Prema vrsti su riječi svi zabilježeni muški osobni nadimci imenički, izuzev nadimka *Míki* koji je pridjevske strukture. Što se pak tvorbe muških osobnih nadimaka tiče, većina je nastala onimizacijom od apelativa (*Grdeljin*, *Kanarin*, *Kúme*, *Mácić*, *Pinélić*, *Róša*, *Róspo*, *Škrpóc*, *Štúrlo*, *Tripa*, *Vúk*) i pridjeva (*Míki*). Nadimci *Cinjare*, *Jánc*, *Króco*, *Máteša*, *Múlo* i *Puškórja* tvoreni su sufiksalmom tvorbom. Nadimak *Čiko* nastao je pokraćivanjem od temeljnoga osobnog imena, a samo je nadimak *Pokopán* tvoren slaganjem.

Nadimke *Gigo* i *Múlo* nose muškarci osobnoga imena *Ánd'elo* te se ti nadimci najčešće rabe kao sastavni dio dvoimenske formule *osobno ime + nadimak*: *Ánd'elo Gigo*, *Ánd'elo Múlo*, a vrlo se rijetko rabe samostalni.

Ženski nadimci *Benjamínova* i *Gášparova* potječu od antroponima: očevi nositeljica tih nadimaka nosili su osobna imena *Benjamín* i *Gášpar*. Nadimak *Frlónka* motiviran je etnonimom *Furlanka* 'stanovnica Furlanije – sjeveroistočne Italije'; riječ je o ženi čija obitelj vuče podrijetlo iz te talijanske pokrajine. Nadimak *Pinka* nepoznata je podrijetla.

Zanimljivo je istaknuti da su ženskim osobama nadimci nadijevani u slučaju entropije osobnih imena (za razliku od muških osoba gdje to nije bio nužan preduvjet): budući da su postojale dvije *Laure*, jedna je morala biti i *Benjamínova*; dvije su *Lidije* pa je jedna *Gášparova*; a bilo je čak nekoliko *Marija* pa su dvije od njih bile *Frlónka* i *Pinka*. Entropija se kod muških osoba najčešće razrješavala uporabom obiteljskih nadimaka, o čemu će više riječi biti u sljedećem poglavlju ovoga rada, a najčešće se jednako postupalo i kod ženskih osoba, izuzev primjera koji su protumačeni na ovome mjestu.

Osobni se ženski nadimci izrazito rijetko rabe samostalno i najčešće se potvrđuju u obliku dvoimenske formule *osobno ime + nadimak*: *Laura Benjamina*, *Lidija Gásparova*, *Marija Frlónka*, *Marija Pinka*.

Promotrimo li zabilježene ženske nadimke s tvorbenoga aspekta, vidljivo je da su *Benjamina* i *Gásparova* nastali sufiksalmom tvorbom (sufiksom -ova), a *Frlónka* je dobiven transonimizacijom etnonima. Morfološki je nadimak *Frlónka* imenički, dok su *Benjamina* i *Gásparova* pridjevskoga tipa.

3. 5. 2. Obiteljski nadimci

S obzirom na to da su u Svetom Lovreču Labinskem starosjedilačka svega tri prezimena (*Diminić*, *Kobajić/Kobavić* i *Višković*), a nekad je u selu živjelo i više stotina ljudi, obiteljski su nadimci bili nužni da bi se razlikovale pojedine obitelji istoga prezimena. Takvi su nadimci veoma stari, najstariji vjerojatno i dvjestotinjak godina, a za najmlađe se procjenjuje da postoje sedamdeset do osamdeset godina. Obiteljski nadimci u Svetom Lovreču Labinskem nastaju prema osobnom imenu (u službenom ili neslužbenom liku) ili nadimku najstarijega člana, odnosno glave obitelji, češće muške, ali ponekad i ženske osobe. Svi se ti obiteljski nadimci čuvaju do današnjih dana, a u slučajevima kada se obitelj odselila, njezini su članovi nadimak nosili sa sobom. Druge obitelji koje su se useljavale u kuću nisu preuzimale nadimak nekadašnjih stanara, a novi stanovnici sela (doseljeni u posljednjih četrdesetak godina) nemaju obiteljske nadimke.

Tijekom ovoga istraživanja u Svetom Lovreču Labinskem zabilježen je veći broj obiteljskih nadimaka. Osobito je zanimljiva pojava dvočlanih obiteljskih nadimaka, npr. *Antón Bažališka Makarunić*, *Ánd'elo Bažališka Márchin*, *Lóvre Bažališka Mravinkin*, *Vítorio Bažališka Žlatárov*, *Ívan Dómčak Ivić*, *Ívan Dómčak Meštrić*, *Jákov Franić Jacina*, *Kázimir Gopcić Belinin*, *Šlave Gopcić Juretov*, *Žamarija Gopcić Kapárov*, *Ívan Gopcić Nánetov*, *Kázimir Gopcić Šoríkin*, *Kázimir Gopcić Vláhov*, *Jósip Marijón Foškin*, *Jákov Šímón Petríkin*, *Jósip Teštić Udovicin*, *Ívan Žanétić Miškin*, *Štánišlav Žanétić Pažíkin*, *Žamarija Županétov Plicin* itd. Ta je pojava uvjetovana brojnošću obitelji koje su nosile ponajprije isto prezime, a zatim i isti obiteljski nadimak: pojedine su obitelji koje su nosile konkretan obiteljski nadimak imale velik broj članova i račvale su se u nekoliko loza te su im na onaj postojeći dodavani novi obiteljski nadimci kako bi se znalo o kojoj je

točno lozi riječ. Tomu je zasigurno pridonio i repertoar muških osobnih imena: iako se na prvi pogled može činiti da je taj dio antroponimskoga fonda Svetoga Lovreča Labinskoga poprilično bogat, zapravo je većina muškaraca u vrijeme kad su se obiteljski nadimci najintenzivnije nadjevali nosila desetak istih osobnih imena te sama osobna imena, prezimena i temeljni obiteljski nadimci počesto nisu bili dovoljni za razlikovanje pojedinih muških osoba. Kod obiteljskih nadimaka interesantno je zamijetiti da su oni primarni, prvi dijelovi dvočlanih nadimaka isključivo patronimnoga podrijetla (motivirani antroponomom povezanim s muškom glavom obitelji), dok su oni sekundarni nadimci, odnosno drugi dijelovi dvočlanih nadimaka podjednako i patronimnoga i metronimnog podrijetla, dakle nisu povezani isključivo s muškom glavom obitelji nego i sa ženskom osobom, najčešće majkom.

Obiteljske nadimke prikupljene za ovoga istraživanja razvrstat ćemo prema prezimenima uz koja se povezuju, a kod onih obiteljskih loza koje se dalje granaju navest ćemo i dodatne obiteljske nadimke.

Za obitelji prezimena *Diminić* zabilježeni su sljedeći nadimci: *Dropini* / *Dropinovi*, *Franeli* / *Franelovi*, *Franići* / *Franićovi*, *Gopcići* / *Gopcićevi*, *Kaplanići* / *Kaplanićovi*, *Marijoni* / *Marijònovi*, *Mòrcaki* / *Mòrcakovi*, *Šimòni* / *Šimónovi*, *Tèštići* / *Téštićovi* i *Žonètići* / *Žontiči*. Za lozu *Franići* / *Franićovi* potvrđen je i dodatni nadimak *Jacini*. Za lozu *Gopcići* / *Gopcićevi* potvrđeni su i dodatni nadimci *Antonići* / *Antonićevi*, *Belinini*, *Juretovi*, *Kapàrovi*, *Nàneti* / *Nànetovi*, *Šipulini*, *Škòdetovi*, *Šorìnkini* i *Vlàhovi*. Za lozu *Marijoni* / *Marijònovi* potvrđen je i dodatni nadimak *Fòškini*. Za lozu *Šimòni* / *Šimónovi* potvrđen je i dodatni nadimak *Petrinkini*. Za lozu *Tèštići* / *Téštićovi* potvrđen je i dodatni nadimak *Udovicini*. Za lozu *Žonètići* / *Žontiči* potvrđeni su i dodatni nadimci *Miškini* i *Pažinkini*.

Za obitelji prezimena *Višković* zabilježeni su sljedeći nadimci: *Dòmcaki* / *Dòmcakovi* i *Županèti* / *Županétovi*. Za lozu *Dòmcaki* / *Dòmcakovi* potvrđeni su i dodatni nadimci *Barili* / *Barilovi*, *Ivićovi*, *Meštrići* / *Meštrićevi* i *Mòmuli* / *Mòmulovi*. Za lozu *Županèti* / *Županétovi* potvrđeni su i dodatni nadimci: *Cuculjinkini*, *Picini* i *Štepànovi*.

Za obitelji prezimena *Kobajić/Kobavić* zabilježeni su sljedeći nadimci: *Bažališki*, *Letisi*, *Matulinci* i *Žlatàri* / *Žlatàrovi*. Za lozu *Bažališki* potvrđeni su i dodatni nadimci *Makarùnići*, *Màricini* i *Mrvànkini*.

Dio zabilježenih nadimaka usporedno se ovjerava u oblicima koji su množina osobnoga imena ili nadimka i u oblicima koji su posvojni pridjevi

tvoreni od istoga osobnog imena ili nadimka: *Antonići / Antonićevi, Barili / Barilovi, Dòmcaki / Dòmcakovi, Dropini / Dropinovi, Franéli / Franélovi, Franići / Franićevi, Gopcíci / Gopcícevi, Kaplaníci / Kaplaníćevi, Marijóni / Marijónovi, Meštrići / Meštrićevi, Mòmuli / Mòmulovi, Mòrcaki / Mòrcakovi, Nàneti / Nànetovi, Šimóni / Šimónovi, Tèštići / Tèštićevi, Žlatári / Žlatárovi, Županéti / Županétovi*. Neki su pak nadimci zabilježeni samo u množinskom liku osobnoga imena ili nadimka: *Bažališki, Jacini, Letíši, Makarunići, Matulinci, Šipulini, Žonétići / Žontíći*, dok su drugi potvrđeni samo kao posvojni pridjevi tvoreni od osobnoga imena ili nadimka: *Belinini, Cuculjinkini, Fóškini, Ivicíovi, Juretovi, Kapárovi, Máricini, Miškini, Mravinkini, Pažlnkini, Petrínkini, Pícini, Skódetovi, Šorinkini, Štepánovi, Udovicíni, Vláhovi*.

Slijedi objašnjenje motivacije i podrijetla obiteljskih nadimaka zabilježenih u Svetom Lovreču Labinskem:

Antonići / Antonićevi – motiviran patronimnim antroponommom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Antón*, odnosno *Antonić*;

Barili / Barilovi – motiviran patronimnim antroponommom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Barila*, koji je dobiven metaforizacijom prema apelativu *barila* ‘manja bačva, bačvica’ (a posredno je motiviran djelatnošću iz materijalnoga svijeta: obitelj je imala gostioniku);

Belinini – motiviran metronimnim antroponommom, osobnim nadimkom: majka je nosila nadimak *Belina* nastao metaforizacijom od tjelesne osobine (imala je albinizam, odnosno bila je bijele kose, svjetloplavih očiju i izrazito svijetle puti; od *béla* ‘bijela’);

Dòmcaki / Dòmcakovi – motiviran patronimnim antroponommom, osobnim imenom: glava obitelji bio je *Doméniko*, odnosno *Dòme* ili *Dòmcak*;

Dropini / Dropinovi – motiviran patronimnim antroponommom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Dropina* koji je dobiven metaforizacijom prema apelativu *dropina* ‘drop: ostatci tještenja grožđa’;

Fóškini – motiviran metronimnim antroponommom, osobnim imenom: majka je nosila osobno ime *Fóška*;

Franéli / Franélovi – motiviran patronimnim antroponommom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Fráne*, odnosno *Franéla*;⁵²

⁵² U susjedstvu su živjele dvije obitelji *Diminić* kojima se najstariji predak zvao *Fráno*, odnosno *Fráne*, pa kako je za starijega od njih iskorišten sufiks *-íć* za tvorbu nadimka, kod mlađega je uporabljen sufiks *-ela*.

Franići / Franićovi motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Frane*, odnosno *Franić*;

Gopcići / Gopcićevi – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Gopcić*, koji je pak nastao metaforizacijom od tjelesne osobine – bio je *gopcić* ili *mići gòbac* ‘mali grbavac’;

Ivićovi – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Íve*, odnosno *Ivić*;

Jacini – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Jakov*, odnosno *Joce*;

Juretovi – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Jure*;

Kapárovi – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Kapára*, nastao metaforizacijom apelativa, koji je posredno motiviran materijalnim stanjem: anegdota kaže kako glava obitelji nije imao sa sobom dovoljno novaca kad je išao kupiti žito pa je najprije dao kaparu, a onda se vratio s ostatkom novca;

Kaplanići / Kaplanićovi – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji bio je *Kaplanić*, a taj je nadimak moguće povezati s apelativom turskoga podrijetla *kaplan* ‘divlja zvijer: tigar’, stoga je on mogao nastati metaforizacijom prema nazivu životinje;

Makarunići – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Makarunić*, koji je dobiven metaforizacijom prema apelativu *makarún* ‘vrsta tjestenine’;

Máricini – motiviran metronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: majka je nosila osobno ime *Marija*, odnosno *Márica*;

Marijóni / Marijónovi – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Mário*, odnosno *Marijón*;

Matulinci – motiviran patronimnim antroponimom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Móte*, odnosno *Matulinac*;

Meštrići / Meštrićovi – motiviran patronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Meštrić*, koji je pak motiviran djelatnošću iz materijalnoga svijeta – bio je vrstan majstor, *méstar*;

Mískini – motiviran metronimnim antroponimom, osobnim nadimkom: majka je nosila nadimak *Míška* nastao metaforizacijom prema nazivu životinje (*miš*);

Morcaki / Morcakovi – motiviran patronimnim antroponomom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Morcak*, koji je pak motiviran tjelesnim karakteristikama – bio je crnomanjast čovjek, *moro*, odnosno *morcak*;

Mravinkini – motiviran metronimnim antroponomom, osobnim nadimkom: majka je nosila nadimak *Mravinka* nastao metaforizacijom prema nazivu životinje (*mrav*);

Naneti / Nanetovi – motiviran patronimnim antroponomom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Ivan*, odnosno *Nane*;

Pažinkini – motiviran metronimnim antroponomom, osobnim nadimkom: majka je nosila nadimak *Pažinka*, koji je dobiven transonimizacijom etnika *Pažinka* ‘koja je iz Pazina’;

Petrinkini – motiviran metronimnim antroponomom, likom osobnoga imena: majka je nosila osobno ime *Petra*, odnosno *Petrinka*;

Picini – motiviran metronimnim antroponomom, osobnim nadimkom: majka je nosila nadimak *Pica* nastao metaforizacijom prema ponašanju – običavala je ljude bockati prstom (*picigát*);

Šimoni / Šimónovi – motiviran patronimnim antroponomom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Šimún*, odnosno *Šimón*;

Šipulini – motiviran patronimnim antroponomom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Šipe*, odnosno *Šipulin*;

Škódetovi – motiviran patronimnim antroponomom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Škóde*, koji je dobiven metaforizacijom prema apelativu *škoda* ‘šteta’;

Šorinkini – motiviran metronimnim antroponomom, osobnim nadimkom: majka je nosila nadimak *Šorinka* nastao metaforizacijom od tjelesne osobine – imala je oči različite boje, šarene, odnosno *šore*;

Štepánovi – motiviran patronimnim antroponomom, likom osobnoga imena: glava obitelji bio je *Štepán*;

Téštići / Téštićovi – motivirani patronimnim antroponomom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Téštić*, koji je dobiven metaforizacijom prema apelativu *téšta* (tal. *testa* ‘glava’);

Udovicini – motiviran metronimnim antroponomom, osobnim nadimkom: majka je nosila nadimak *Udovica*, motiviran obiteljskom situacijom, odnosno društvenim statusom;

Vlāhovi – motiviran patronimnim antroponomiom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Vlāh*, koji je dobiven transonimizacijom podrugljivoga etnonima *Vlāh*.⁵³

Žlatāri / Žlatārovi – motiviran patronimnim antroponomiom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Žlatōr*, koji je dobiven metaforizacijom prema apelativu *žlatōr* ‘zlatar’;

Žonētići / Žontiči – motiviran patronimnim antroponomiom, osobnim imenom: glava obitelji bio je *Žvâne*, odnosno *Žōne*;

Županēti / Županētovi – motiviran patronimnim antroponomiom, osobnim nadimkom: glava obitelji nosio je nadimak *Župōn*, koji je dobiven metaforizacijom prema apelativu *župōn* ‘prvi čovjek sela, najugledniji seljanin’.

Obiteljski nadimci *Bažališki*, *Cuculjinkini*, *Letiši* i *Mōmuli* također su motivirani antroponomima, preciznije, osobnim nadimcima (metronimnim *Cuculjinka* te patronimnima *Bažališka*, *Letiš* i *Mōmulo*), no motivacija tih osobnih nadimaka nije nam poznata.

Svi su obiteljski nadimci zabilježeni za ovoga istraživanja jednorječne strukture. Nadimci imeničkoga tipa nastali su pluralizacijom početnih leksema (najčešće se radi o muškim osobnim imenima ili osobnim nadimcima), a oni pridjevskoga tipa dodavanjem sufikasa *-evi*, *-ovi* ili *-ini*.

4. ZAKLJUČAK

Za potrebe je ovoga rada terenskim istraživanjem u Svetom Lovreču Labinskom prikupljena antroponijska građa: osobna imena, prezimena te osobni i obiteljski nadimci, a dio je građe ekscerptiran i iz knjige *Sveti Lovreč Labinski i okolica* Lucijana Diminića iz 2003. godine i zatim provjerен u razgovoru s obavjesnicima. Nakon uvoda u kojem se donose osnovni po-

⁵³ Za stanovnike Svetoga Lovreča Labinskoga, ali i cijele Labinštine, *Vlahi* su stanovnici mjesta koja se nalaze s njima suprotne obale rijeke Raše, od Barbana pa sve do Pule. Riječ je o stanovništvu koje govori jugozapadnim istarskim migracijskim dijalektom koji se u mnogočemu razlikuje od autohtonoga čakavskoga ekavskog dijalekta kojim se govori na Labinštini. Usto, poznato je da se to stanovništvo u 16. st. doselilo na prostor jugozapadne Istre iz zaleđa Makarskoga primorja (usp. Lisac 2009: 149–150), stoga ne treba čuditi što ih Labinjani i danas smatraju strancima, doseljenicima – *Vlahima*, a taj etnonim ima uglavnom podugljivu i uvredljivu notu.

vijesni podatci o Svetom Lovreču Labinskem te o fonološkom sustavu toga mjesnoga govora (vokalizmu, konsonantizmu i prozodiji), u središnjem dijelu rada analiziran je prikupljeni antroponomijski materijal. Osobna su imena raščlanjena s obzirom na svoju službenu i neslužbenu uporabu, podrijetlo i tvorbu, a donose se i komentari o njihovoj sklonidbi, tvorbi posvojnih pri-djeva te načelima nadjevanja osobnih imena. Pri analizi prezimenske građe razmatralo se jezično podrijetlo, motivacija i tvorba. Osobni i obiteljski nadimci rastumačeni su i klasificirani sa semantičkoga i s tvorbenoga aspekta. Kako bi se dobila što cijelovitija slika antroponomijskoga fonda Svetoga Lovreča Labinskoga, podatke prikupljene ovim istraživanjem valjalo bi dopuniti i onima iz matičnih knjiga i drugih dostupnih pisanih izvora. Time bi se dobio i detaljniji i kvalitetniji uvid u dijakronijski razvoj antroponomijskih kategorija u toj seoskoj sredini, koji je ovim radom djelomično zahvaćen, ali otvara put dalnjim istraživanjima, opisima i usporedbama te građe.

LITERATURA

- Anić, Vladimir i dr. 2002. *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb: Novi Liber.
- Anić, Vladimir i dr. 2009. *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Novi Liber.
- Benozon, Ivana. 2003. Obiteljski nadimci u Vranjicu kod Splita. *Čakavska rič*, XXXI, 1–2, 165–188.
- Bjelanović, Živko. 1988. *Antroponomija Bukovice*. Split: Književni krug.
- Bratulić, Josip; Petar Šimunović. 1985. *Prezimena i naselja u Istri. Nacionalna statistika u godini oslobođenja*. Pula – Rijeka: Čakavski sabor Pula – Istarska naklada – Otokar Keršovani – Edit – Centro di ricerche storiche.
- Carović, Ines; Kristian Novak. 2016. Obiteljski nadimci u Držimurcu i Strelcu: motivacija, tvorba i pragmatika. *Folia onomastica Croatica*, 25, 53–73.
- Čilaš Šimpraga, Ankica. 2006. Obiteljski nadimci u Promini. *Folia onomastica Croatica*, 15, 39–69.
- Čilaš Šimpraga, Ankica. 2007. Razvoj prezimenskoga sustava na Mljevcima. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovje*, 33, 41–65.

- Čilaš Šimpraga, Ankica. 2011. Muška osobna imena u Promini. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovje*, 37, 2, 333–364.
- Čilaš Šimpraga, Ankica. 2011. Osobni nadimci u seoskoj sredini na primjeru Promine. *Folia onomastica Croatica*, 20, 21–48.
- Čilaš Šimpraga, Ankica; Dubravka Ivšić Majić, Domagoj Vidović. 2018. *Rječnik suvremenih hrvatskih osobnih imena*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovje.
- Deanović, Mirko; Josip Jernej. ¹⁴2002. *Talijansko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Diminić, Lucijan. 2003. *Sveti Lovreč Labinski i okolica*. Labin: Mathias Flacius.
- Horvat, Joža. 2012. Iz antroponomije ludbreške Podравine: obiteljski nadimci u Svetome Đurđu, Obrankovcu i Prilesu. *Folia onomastica Croatica*, 21, 59–96.
- Horvat, Joža. 2015. Pogled u suvremenu antroponomiju Svetoga Đurđa: osobna imena. *Jezikoslovni zapiski*, 21, 2, 113–134.
- Istarska enciklopedija*. 2005. Ur. Bertoša, Miroslav; Robert Matijašić. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- Lisac, Josip. 2009. *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lukežić, Iva. 1998. *Govori Klane i Studene*. Crikvenica: Libellus.
- Mihovilović, Kristina. 1997. Fortifikacija gradine Gradac – Turan iznad Koromačna. Ur. Čečuk, Božidar. *Arheološka istraživanja u Istri*. Zagreb: Hrvatsko arheološko društvo, 39–59.
- Milevoj, Marijan. 1997. *Prezimena i nadimci: Labin, Raša, Sv. Nedjelja, Pićan, Kršan*. Labin: Naklada Matthias.
- Milevoj, Marijan. 2003. *Labinade*. Labin: Mathias Flacius.
- Milevoj, Marijan. 2006. *Gonan po nase. Rječnik labinske cakavice*. Labin: Mathias Flacius.
- Nežić, Ivana. 2013. *Fonologija i morfologija čakavskih ekavskih govora Labinštine*. Doktorski rad. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Šimundić, Mate. 2006. *Rječnik osobnih imena*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Šimunović, Petar. 2005. *Toponimija hrvatskoga jadranskog prostora*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Šimunović, Petar. 2006. *Hrvatska prezimena*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

- Šimunović, Petar; Franjo Maletić. 2008. *Hrvatski prezimenik*. Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Šimunović, Petar. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Vidović, Domagoj. 2005. Nacrt za vidonjsku antronomiju. *Folia onomastica Croatica*, 14, 147–177.
- Vidović, Domagoj. 2006. Dobrangska prezimena i nadimci. *Folia onomastica Croatica*, 15, 191–216.
- Vidović, Domagoj. 2010. Obiteljski nadimci u Pučišćima na otoku Braču. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovje*, 36, 2, 345–367.
- Vidović, Domagoj. 2014. *Zažapska onomastika*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovje.
- Vodanović, Barbara. 2005. Osobna imena na otoku Pašmanu. *Folia onomastica Croatica*, 14, 201–216.
- Vodanović, Barbara. 2017. Osobni nadimak, figura za društveno uvjetovani kontekst (na primjeru nadimaka s otoka Pašmana). *Folia onomastica Croatica*, 26, 139–155.
- Vranić, Silvana. 2005. *Čakavski ekavski dijalekt: sustav i podsustavi*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci, Odsjek za kroatistiku.
- Vuković, Siniša. 2006. Antronomija Vrisnika. *Čakavska rič*, XXXIV, 1–2, 203–221.

ON THE ANTHROPOONYMY OF SVETI LOVREČ LABINSKI

Summary

The dialect of Sveti Lovreč Labinski is a part of the Southern subgroup of the Labin group of dialects included in the dialectologically relevant literature as a part of the Central Istrian subdialect of the Čakavian Ekavian dialect. This paper presents the basic historical and geographical information about Sveti Lovreč Labinski as well as a review of the basic phonological (vocalic, consonantal, and prosodic) features of that local dialect. The central part of the paper is dedicated to a detailed analysis of the anthroponymic material collected in field research. Special attention was given to first names, last names, and personal and family nicknames. Those three basic anthroponymic categories are observed with regard to their linguistic origin and analysed from both the semantic-motivational and the formative aspect.

Key words: *Sveti Lovreč Labinski, Labin group of dialects, phonology, anthroponomy, first name, last name, nickname*

DALL'ANTROPONIMIA DI SAN LORENZO D'ALBONA

Sommario

La lingua parlata di San Lorenzo d'Albona fa parte del sottogruppo di Labin (Albona) e che nella letteratura rilevante a livello dialettale è inclusa nel sottodialetto dell'idioma centrale ciakavo-ecavo dell'Istria. Questo lavoro presenta i dati storici e geografici fondamentali della parlata locale d'interesse. La parte centrale è dedicata alla suddivisione dettagliata del corpo antroponomastico rilevato grazie alla ricerca sul campo. È stata prestata particolare attenzione ai nomi personali, ai cognomi e soprannomi di famiglia. Queste categorie antroponomiche principali sono state considerate in relazione alla loro origine linguistica e analizzate da un punto di vista della semantica e della formazione verbale.

Parole chiave: *San Lorenzo d'Albona; lingue parlate di Albona; dialetto ecavo-ciakavo; antroponomastica; nome personale; cognome; soprannome*

Podatci o autorici:

Dr. Ivana Nežić posijedoktorantica je na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Sveučilišna avenija 4, 51000 Rijeka, E-mail: irepac@ffri.hr